

Приклади завдань формування предметних компетентностей
(розробила вчителька історії Хотівського НВК Лівінська
Людмила Василівна)

Мовленнєва

(9 клас. Історія України. Тема: Формування модерної української нації. Теорія та суспільні виклики першої половини XIX століття»)

Питання для дослідження: «Етнопсихологічна характеристика українця»

Робота з історичним джерелом (І. Коляда «Історія України. 9 клас. Навчально-методичний посібник для вчителів»)

«Український народ вирізняється з-поміж інших не лише своєю ментальністю, своєрідною побутовою культурою, фольклором, а тим, що виробив власні морально-етичні норми, народну педагогіку, народну астрономію, народну медицину та ветеринарію, метрологію, математику, ботаніку та зоологію, тобто розвивав і накопичував раціональні знання, набуті завдяки життєвій практиці. Тип українця, його світосприйняття формувалися у нерозривному зв'язку із соціально-економічним розвитком та зовнішньополітичними умовами. Відомий етнограф і відомий громадський діяч XIX століття П. Чубинський, розглядаючи український національний характер, порівнював його з російським. Учений не протиставляв два народи, не нівелював різниці цих двох культурних типів, підкреслюючи, що в них більше спільного, ніж відмінного. До того ж П. Чубинський не вдавався до оцінок будь-яких рис характеру як позитивних, так і негативних. На його переконання, обидва народи взаємно доповнюють один одного, тому ліквідовувати існуючі відмінності, породжені природними умовами і всією минулою історією, неможливо і не потрібно...

Охайність, гостинність, ввічливість, щедрість, потяг до знань – такими рисами характеризував своїх сучасників-українців учений і громадський діяч В. Каразін...

Національний характер і побут наших пращурів без прикрас і неупереджено змалював росіянин О. Левшин, якому на початку XIX століття довелося здійснити подорож Україною. На його думку, хоч росіяни і українці є нащадками стародавніх слов'ян, однак внаслідок історичного розвитку вони виробили своєрідні риси характеру, звичаї, закони...

Як одну з важливих якостей мандрівник відзначив любов українців до своєї вітчизни і збереження войовничого козацького духу, міцні родинні зв'язки, чемні сімейні стосунки. Природні щедроти їхньої веселості та доброзичливості... Помітив він також неабияку обдарованість українців, його любов до танців, співів, живопису. Українці приваблюють своїм життєлюбством, веселою співочою вдачею, любов'ю до своєї Батьківщини, захопленням історією, етнографією. Описуючи українців, М. Арандаренко відзначив потяг до освіти, здібності до ремесла і мистецтва, музичну обдарованість...»

Завдання:

1. Складіть етнопортрет українця періоду формування модерної нації.
2. Визначте відмінні риси ментальності українців.
3. На підставі чого можна вважати, що українці є модерною нацією?

4. Чи спостерігаються зміни у вираженні ментального духу українців на сучасному етапі історичного розвитку?

Інформаційна
(10 клас. Історія України.)

Питання для дослідження: «Українські політичні партії»

Робота з історичним джерелом («Історія України: документи. Матеріали»)

А) Із програми Української демократично-радикальної партії (1905 р.)

«І. Загальнодержавні політичні справи.

1. Новий лад мусить забезпечувати загально знані вже людські права і найперше – волю від кари на тілі, від кари на смерть та від кари вічною тюрмою – кари, що часом буває гірша за смертну; потім – незайманість особи, оселі й листування без судового декрету. Окрім того, кожна людина мусить мати волю:

а) оселятися і жити скрізь, добирати собі яке схоче діло й порядкувати своїм добром як схоче, без ніякого окремого дозволу;

б) вживати рідної мови в приватному й громадському житті;

в) говорити, писати й друкувати що хоче, відповідаючи тільки перед судом, коли зламала закон;

г) належати до якої хто хоче віри, або й ні до якої;

д) збиратися на збори, гуртуватися в спілки й товариства, страйкувати; громадянські права й повинності мусять бути рівні для всіх, всі привілеї класів, станів, полу, віри, нації мусять бути скасовані.

Кожна національність, з яких тепер складається Росія, мусить мати автономію на своїй території з окремою краєвою репрезентативною радою, якій належатиме право видавати закони й порядкувати в усіх справах в межах цієї території. Кожна така автономна одиниця має право, рівне з правом кожної такої одиниці. Реформована держава мусить бути федерацією таких національних одиниць.

Зразком, що об'єднуватиме ці автономні одиниці, є парламент, який складається, оплачуваних з державних коштів і вибраних на підставі: а) все людного, рівного, безпосереднього виборчого права з таємним голосуванням; б) пропорційної системи виборів, яка б давала заступництво і меншості. Право вибирати й бути вибраним має кожен громадянин 21 року без різниці статі, віри і національності.

Державний парламент пильнує, щоб згадані правила громадянина і на нації були забезпечені скрізь по державі. Окрім того до парламенту належать тільки оці загальнодержавні справи: а) зносини з іншими державами; б) фінанси задля загальнодержавних справ; в) поза державна торгівля і мито; г) загальнодержавна армія та справа миру і війни.

II. Лад на Україні.

5. Усіма справами на території України має порядкувати Українська Виборна Народна Рада (Сойм). Вона складається з послів, оплачуваних з краєвих коштів і вибраних на підставі: а) все людного, рівного, безпосереднього виборчого права з таємним голосуванням; б) пропорційності виборів. Право вибирати і бути вибраним має кожен громадянин 21 року без різниці статі, віри і національності. Законодатний період

мусить бути не довший як три роки; законодавство народне (референдум та ініціатива). Вибори і голосування мають одбуватися в показані в законі празникові дні. Українська Народна Рада сама виробляє краєву конституцію, яку не можна не відмінити, ні скасувати загальнодержавний парламент, але ся конституція не може суперечити вище згаданим основним все державним законам. Українська Народна Рада має право рішати усі ті справи, які не належать до державного парламенту. Вона, яко хазяїн краю, порядкує всіми землями й водами Української території.

Краєва конституція мусить дати право широкого самоврядування громадам сільським і городським і тим округам, у які громади могли б об'єднатися. Кожна така округа має свою окружну раду, з правом самоврядування в межах округи.

9. Краєва Народна Рада (Сойм), окружні ради і громади приручають виконувати свої постанови вибраним людям, одвічальним перед тими зборами, які їх вибрали.

Ця виборна влада і взагалі всі урядовці мусять бути краєві люде.

Урядові люде одвічальні перед судом, до якого може їх позвати кожен, минаючи їх зверхність.

Поліцією порядкують органи місцевого самоврядування.

Рівний для всіх, прилюдний, виборчий суд з широкою компетенцією суда присяжних. Всі безвинно обвинувачені чи засуджені мають право на відшкодування.

Мова в урядових, освітніх та інших інституціях уживається вкраїнська. Інші народності, що живуть на території України, мають рівне з українцями право задовольняти свої національні, культурні й економічні потреби і в урядових установах вживати своєї рідної мови. Ніяка віра чи церква не може бути кураєвою...

Освіта початкова має бути обов'язковою, безплатною і світською для всіх дітей. В середніх та вищих школах дітям, що мають видатний хист до науки, безплатна освіта і, коли треба, то й засоби до науки, життя з краєвих або громадських коштів. Автономія вищої школи... Справи просвітні мусять так упорядковуватися, щоб нарешті вся просвіта од нижчої до вищої зробили всім доступною і безплатною. Кожна народність має право заводити школи з своєю мовою.»

Б) Із програми Української соціал-демократичної партії (ухвалена у 1905 р.)

«...Українська соціал-демократична партія перш за все і головним чином вимагає:

- 1) демократичної республіки, в якій найвища державна влада у всіх міжнародних і тих внутрішніх ділах, що стосуються всієї Російської держави, належить виключно одному виборному законодавчому зібранню народних представників;
- 2) автономії України з окремою державною інституцією (сеймом), якому належать право законодавства у внутрішніх справах населення тільки на території України;
- 3) загального, рівного, прямого виборчого права з таємним голосуванням для кожного громадянина старше 20 років; права кожного виборця бути обраним у всяку представницьку інституцію; пропорційного представництва; плати (утримання) депутатам дворічного парламенту;
- 4) народного законодавства;
- 5) виборності і відповідальності чиновників, права для кожного громадянина притягти до суду всякого чиновника за його незаконні вчинки по службі звичайним судовим порядком, минувши безпосереднє начальство чиновника;
- 6) права кожної нації на культурне і політичне самовизначення;

- 7) широкого самоврядування (автономії) місцевого і крайового для всього населення держави;
- 8) необмеженої свободи слова, друку, віри, зібрань, союзів, страйків (забастовок);
- 9) недоторканності особи, житла і листування;
- 10) права вільного переїзду, знищення паспортів, повної волі промисловості і розпорядження своєю власністю;
- 11) знищення усяких привілеїв класів, верств (станів), походження, статі, релігії й нації;
- 12) рівноправності всіх мов у школах, судах, у крайових, громадських і державних інституціях;
- 13) проголошення релігії справою кожного громадянина;
- 14) виборності і незалежності суддів; суду присяжних; знищення всіх виключних і спеціальних суддів, безплатного судочинства та юридичної допомоги; знищення смертної кари, довічного ув'язнення і умовного осуду; матеріального забезпечення усім безвинно обвинуваченим, засудженим і арештованим;
- 15) заміни постійного війська народною міліцією; вирішувати питання про війну і мир має право тільки народне представництво, а міжнародні конфлікти (сутички) – третій суд;
- 16) безплатного обов'язкового світського, загального і професійного навчання для всіх дітей до 16 років; їжі, одязі і підручників – безплатно для всіх бідних; передачі всієї народної освіти на Україні Українському сеймові; відповідного числа шкіл для кожної нації...»

В) Із платформи Союзу визволення України (1914 р.)

«Наша платформа

Українські землі по обидва боки айстро-російського кордону є не тільки одним з головних теренів сучасної європейської війни, а також одною з причин і предметів війни.

Українці добре розуміють, що у війні сій ходить головню о їх долю, ходить о те, чи в результаті війни український Піємонт в Австрії буде знищений, чи українське життя розцвіте також по той бок Збруча, аж за Дніпро і над Чорне море, і тому не можуть зоставатися ніими свідками теперішніх подій, а голосно і рішучо підносять свої неоспоримі права на національну самостійність.

Об`активна історична конечність вимагає, аби між Західною Європою і Москівщиною повстала самостійна українська держава. Потрібне се для осягнення і утрє валення європейської рівноваги, є се в інтересі народів айстро-угорської держави, а передовсім в інтересі німецького народу в обох цісарствах, а для українського народу було б се здійсненням вікових його мрій і зусиль.

В розумінню сеї історичної конечності російські Українці покликали до життя центральну загальнонаціональну організацію, яка взяла на себе репрезентацію під теперішньою хвилею національно-політичних і соціально-економічних інтересів українського народу в Росії. Організацією сею є Союз визволення України.

В Союзі репрезентовані всі ті політичні напрями, що стоять на становищі державної самостійності українського народу, а реалізацією своїх національно-політичних і економічних стремлінь в даний момент зв'язують з розбиттям Росії у війні.

Національно-політичною платформою Союзу є державна самостійність України.

Формою правління самостійної української держави має бути конституційна монархія, з демократичним внутрішнім устроєм політичним, однопалатною системою

законодавства, громадянськими мовними і релігійними свободами для всіх національностей і віросповідань, з самостійною українською церквою.

На випадок прилучення до Австрії більшої чи меншої українсько-російської території буде Союз обстоювати за створення з усіх земель, заселених українським народом Австрії, особного автономного краю.

Одночасно зі збудуванням самостійної української держави має бути проведена радикальна аграрна реформа на користь селянства...»

Завдання:

1. Порівняйте програми партій, результати впишіть в таблицю.

<i>Назва партії</i>	<i>Статус України</i>	<i>Державний устрій</i>	<i>Права громадян</i>	<i>Особливості політичного життя</i>	<i>Особливості соціального життя</i>

2. Зробіть висновки.

3. Підготуйте захист своєї промови.

Аксіологічна (8 клас. Історія України)

Питання для дослідження: «Видатні (суперечливі) постаті в історії України»

Робота з текстовою інформацією (Джерело: «Популярна історія. «100 видатних особистостей в історії України. Короткі розповіді про людей, які визначили хід історії країни з часів Київської Русі і до наших днів»)

Богдан Хмельницький (1595-1657) Політик, гетьман

«Богдан Хмельницький очолив перше успішне козацьке повстання, метою якого була незалежність українських земель. Він – перший гетьман української держави, що відокремилася від Речі Посполитої.

Син підстарости міста Чигирин, він здобув освіту у Львівській єзуїтській колегії. Вступивши на королівську службу, брав участь у багатьох воєнних кампаніях проти Кримського ханства, Османської імперії та Московської держави. У битві під Цецорою потрапив у турецький полон, звідки через два роки втік.

У Хмельницького був тривалий конфлікт з князями Конецпольськими, які керували чигиринськими землями від імені польського короля. Після того як у Хмельницького

відняли родове село Суботів, він вирушив на Запорізьку Січ, де козаки обрали його гетьманом. Звідти він розіслав універсали до народу з закликом до повстання, яке розпочалося 1648 року. А вже наступного року Хмельницький уклав з королем Зборівську угоду, яка визначала територію української держави в кордонах Київського, Брацлавського і Чернігівського воєводств.

Під час війни за незалежність Хмельницький уклав тимчасову коаліційну угоду з царем Олексієм, яка тривалий час вважалася актом приєднання України до Московської держави».

Іван Мазепа

(1639-1709)

Політик, гетьман

Іван Мазепа правив Україною — частиною або повною її територією, що входила до складу Московської держави,— 22 роки. Таким чином він був українським гетьманом найтриваліший термін. Хоча гетьманську булаву Мазепа і отримав завдяки прямому втручання російських військ, він домогся фактично незалежного правління країною.

При Мазепі в Україні було відреставровано і побудовано безліч будівель у стилі бароко, який панував тоді в Європі. Гроші на це виділялися з гетьманської скарбниці.

Також Мазепа спонсорував навчальні заклади і добився для Києво-Могилянського колегіуму статусу академії. Вона була довгий час єдиним ВНЗ у православному світі, де, крім богослов'я, викладалися курси наук за зразком європейських університетів.

Гетьман провадив тонку зовнішню політику з метою остаточного відмежування України від Московського царства. Але укладений союз зі шведським королем Карлом XII призвів до поразки коаліційних військ під Полтавою і швидкої смерті Мазепи в еміграції. Біографія гетьмана послужила матеріалом для багатьох письменників, художників і композиторів, таких як Джордж Байрон, Ежен Делакруа, Ференц Ліст.

Завдання:

1. Порівняйте і оцініть факти та діяльність історичних осіб з позиції загальнолюдських та національних цінностей.
2. Спираючись на історичні факти, додаткові історичні джерела, висловіть власну позицію щодо суперечливих питань в управлінській діяльності обох гетьманів.